

**OPPEGÅRD
historielag**

Medlemsblad nr.1/2002

Avsender :Oppegård Historielag Postboks 12, 1411 Kolbotn

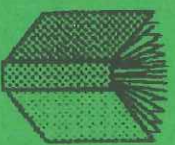

FOLLOMINNE

ÅRBOK 2001
FOLLO HISTORIELAG

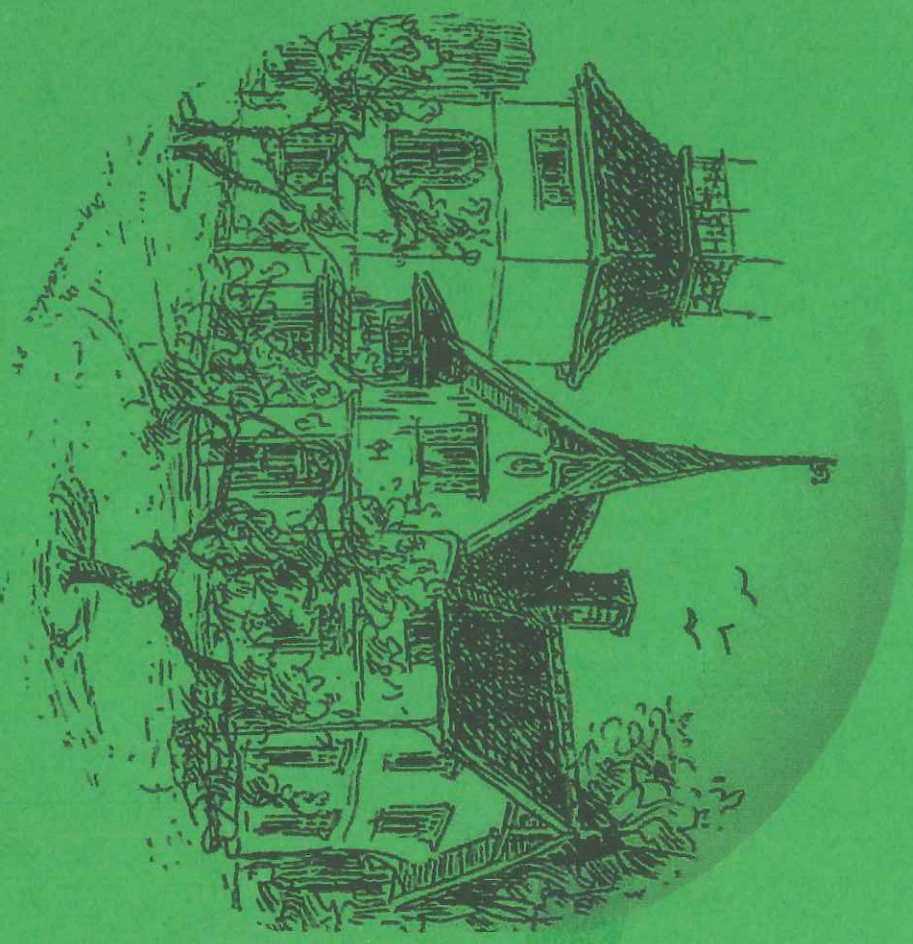
Det er ennå mulig å få
kjøpt
FOLLOMINNE 2001

Du får den hos:

Bokhjørnet as

Sentrumsbygget, Kolbotn

Oppgård historielags styre:

Formann

Erik Ballangrud
Tlf 66 82 03 78

E-mail: *erik.ballangrud@c2i.net*

Sekretær

Egil Wenger

Kasserer

Elisabeth Storløkken

Styremedlemmer:

Siri Iversen

Sigurd Birkelund

Arno Mong Daastøl

Eivind Barca

Sverre Christiansen

Severin Breivik

Medlemskap

kr.125.-

Adresse:

Postboks 12, 1411 Kolbotn

Redaksjonskomite:

Kjetil Haave, Egil Wenger og Erik Ballangrud

Omslaget viser «Tårnhuset» som ligger i Kolbotn sentrum. Tegningen er utført av Oppgårdkunstneren Agnes Dæhli. Denne tegningen ble brukt til Oppgårdplattene som ble solgt til innrett for Stora-prosjektet og utgitt fra 1975 og utover.

Desentralsisering, ikke alltid av det gode!

I disse dager lanserer

Miljøverndepartementet en ide om å delegere myndighet i kulturminneforvaltning-
en helt ned til kommunenivå. Dette er en
drastisk endring i forhold til dagens for-
valtning og vi viser til artikkel av Terje
Fredriksen i dette bladet. Vi kan bare
minne om vår egen "Kirkevei-sak" på
Kurud og hvordan den er blitt behandlet i
de kommunale organer. Her er det ikke
mye kulturvern å spore og vi tenker med
gru på hva som kan komme til å skje ved
en stortiltt utbygging på Svartskogplataet hvis administrasjonen og det politiske
maktapparat får råde.

Oppgårdkalenderen 2002 kom ut før jul og ble en suksess både økonomisk og
innholdsmessig. Vi har fått mange hyggelig tilbakemeldinger og vi takker Unni
Fjeld for hennes store og uegenytelige innsats. Hun vil også redigere neste kalen-
der som skal ta for seg husene som ble borte..

Ellers har vi i dette nummer et historisk tilbakeblikk på Kolbotn fortalt av en
"urinnvåner". Vi ønsker oss lignende innlegg også fra andre områder i kommunen.
Skriv selv eller ta kontakt og vi kommer og "intervjuer".

Til "skautravenerne" vil vi minne om at flere av postene ved Hvitbjørn har
"historisk tilknytning", så ta deg god tid der.

Erik Ballangrud
formann i Oppgård historielag

Program våren 2002

Tirsdag 7. mai kl. 1830

Rusletur til Hjemmefrontens hjemmelige våpenlager ved foten av Pinnåsen. Ved
Fridtjof Pedersen og Eivind Barca. Det blir en orientering om hjemmefrontens
arbeid med anledning til spørsmål. Lett servering på Laugslytta etterpå.
Fremmøte på parkeringsplassen ved Slåbråten (øverst på Setreskoen).

Søndag 9. juni kl. 1300

Rusletur fra Solheim på Svartskog til Bjørnsrud og rehur. Ved Eivind Barca og Ole
Rojahn. Dette er en fortsettelse av fjorårets tur fra Hvitbjørn langs oldtidsveien
over Svartskog. Fremmøte ved Solheim (den gamle skolen) i Bekkenstenveien.
Hvis noen trenger skyss til disse arrangementene ring 66 82 03 78.

Historisk vandring med historielaget og Eivind Barca på strekkingen Hvidebjørn gård – Bjørnsrud langs østidsveien

Dehakerne møttes på turet til Hvidebjørn gård, hvor Eivind Barca ga en orientering om 10 sentrale vefjøringer i Opppegård. Fra oldtidens 2 veier, en i øst og denne over Svartskog. Samtidig trakk han et bånd til nyere tids båruter på Bunnefjorden og dagens E18.

Referat/lekst av Egil Wensler

Barca visde helheten med oldtidsveien fra Gfersjødalen over "Uppgard" til Fåle og de lokale gårdene samt kirkessteder fra 1100-tallet. Interessant og spesielt for mange var opplysningene om at hjul på farkostene ikke ble vanlig i dette området - og for gjennomfartende for den saks skyld - før for ca 200 år siden. Det vil si at vandrere og ridende var de som trengte veifar helt fram til tidlig på 1800-tallet.

Postgang ga bedre veinett

Det var ellers først på 16-1700-tallet at vedlikehold av veifarene ble satt i system. Da var det spesielt organisering av posttransporten som medførte plikt og ansvar for bondene til å holde veiene farbare. Oldtidsveiene ble da etter hvert erstattet av nye veifar som kunne brukes

av hjulgående transportmidler (for eksempel Fredrikshaldske Kongevei).

Eivind førte an på oldtidsveien sørover, som den første kilometeren følger senere kjørevei. Denne veien er fredet siden 1970-tallet, med til toppen av Sandvadbakkene, men var allerede på fredningstidspunktet brutt av E18.

Oldtidsveien følger imidlertid en mer vestlig trase ned mot overfarten over Delingsdalen.

Underveis ser vi sannsynlige raspestasjoner, dyrkningflater, og hultveien som stedvis fører ved siden av nåværende sti. Overfarten over Delingsdalen er nå gjørmete og bløt. Nåde den bonden med veiansvar som i tidligere tider forsømt sitt veivædlikehold på denne måten i Vel over Delingsdalen kommer vi raskt opp i større dyrkbare flater opp mot Bjørnsrud. Disse flatene har vært dyrket opp mot nyere tid. Etter å ha fått en

beskrivelse av Bjørne Myrvold som bodde på Bjørnsrud i 20-årene, om hvordan gårdstunet på Bjørnsrud så ut med låve og fjøs, var det klart for kafferast i solveggen på hovedbygningen på gården. Dette er eneste bygning-en som står

Forts.s.8

Det gamle Kolbotn

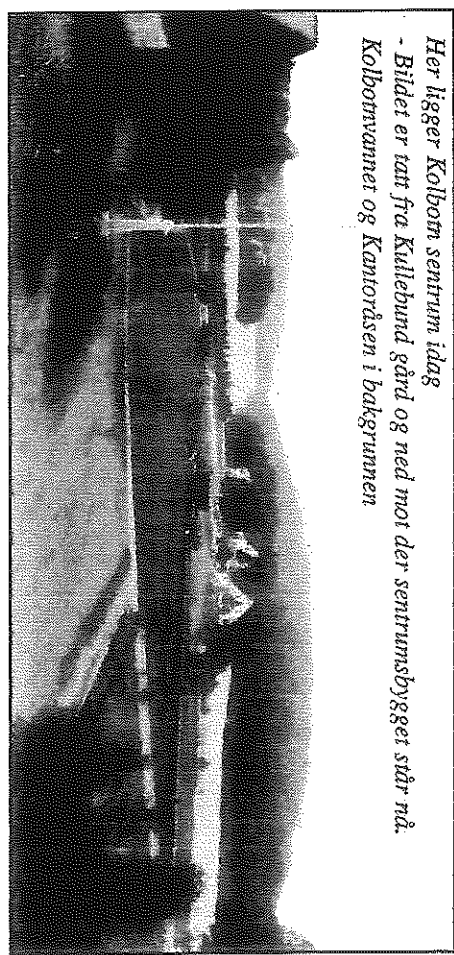
Fra en artikkel som Erik Lie har skrevet, i Kolbotn Guttemusikk 50 års jubileumshæfte i 1977, har vi saksat følgende:

La oss tenke oss tilbake til slutten av 1920-årene. Stedsnavnet var nytt og emnu ikke innarbeidet. Mange holdt fortsatt fast ved Kullebunden. Jernbanen hadde enkeltspor og et ønsket stoppested ved Solbråan var umulig fordi det var for bratt! Tunge tog den gang hadde skyvelok bak som drevet på til Nordenga hvor det ga et fløyveestøt og returnerte til Oslo. Av virkelige veier hadde vi bare en. Den gikk fra Gfersjø bro forbi Rastren, stasjonen, Staburet, Haslebakken (Kirkebakken), opp Søsterudveien og videre til Oppegård syd. Like før avkjøringen til Skrenten var det en grind og her sluttet Kolbotn. Øvrige ferdselsårer var etter dagens målestokk dårlige kjerreveier som var best på vintertføre, om sneploggen var kjørt. Th. Hanssens vei hadde planovergang og "stien" langs jernbanen besto av langsgående sviller. Her sto det skilt "Cykle-ridning forbudt"! En rytter kunne forresten møtes. Det var dr. Christensen fra Ljan som kom på sin stolte gangert til sin praksis på Kolbotn. Senere brukte han bil og fly! Landet på Tjernet etter en tur fra Ingierstrand. På Tjernet drev de isskjæring til lokalt

bruk og til eksport. Isen ble lastet på jernbanevognen på et sidesport ved Th. Hanssens vei. Dette var før de elektriske kjøleskaperens tid. Tjernet ble om vinteren mere utnyttet enn idag: det var vår eneste skøytebane. Selv med ganske stort snefall ble full skøytebane måket opp, som regel med en bandy-bane. En stor tønne med sprederrør, trukket på meier, fungerte som sprøytevogn. E-verket satte opp stolper for flombelysning. Skibakken må også nevnes. Kullebunndbakken eller Nybakken som var det vanlige navn. Det var trening hele vinteren gjennom. Den gikk fra Skrenten og over Skiveien (som ikke lå der da) like nord for der gangveien opp til Nordre Skrenten begynner. Hoppplengdene kunne være over 30 m og det var bra dengang. Klubb- og kretsrenn ble arrangert. Sommertiden var nok ikke vel best, både ved, på og i Tjernet. De mest benyttede badeplasser var Skogsland (intet hus den gang) og syd for Nordenga, og på vestsiden var "Fiskern" og "Stupem". En herlig tid, og Tjernet var rent. Ingen snakket om alger og forurensning!

Forts.s.10

Her ligger Kolbotn sentrum idag - Bildet er tatt fra Kullebunnd gård og ned mot der sentrumsbygget står nå. Kolbotnvannet og Kantorsåsen i bakgrunnen

Kulturvern og 'betryggende offentlig kontroll...'

"Desentralisering av kulturminnevernet er desentralisering av feil område. Staten kan ikke overlate til kommunene å skjønne statlige anliggende der interessene så ofte er kryssende."
Slik konkluderer Kåre Willoch i et større oppslag. Han får støtte av Ragnar Kristensen i Fortidsminneforeningen.

Av Terje Fredriksen,
medlem Oppgård Historielag.

Saken er aktuell fordi Miljøverndepartementet har sendt et høringsnotat til kommuner og fylker, og ber om tilbakemeldinger på forslaget om å fordele ansvar og myndighet innenfor kulturminneforvaltning.

Behov for ny organisasjonsmodell

Forvaltingen av våre kulturminner har havnet i en byråkratisk hengemyr, og resultatet er en omfattende nedbygging av vår kulturarv.

Ragnar Kristensen omtaler dette som "der fylkeskommunale problem". Det Willoch og Kristensen peker på, fortjener oppmerksomhet og bør resultere i en debatt om forvaltningsprinsippene innen kulturvern. Der er helt nødvendig med en ny organisering av vernarbeidet. Høringsforlaget fra Miljødepartementet vil bare kunne påskynde ødeleggelsen av våre kulturminner.

Gode intensjoner

For en gangs skyld skal vi ikke skyvde på staten og riksantikvenerne! Stortinget har vedtatt en god lov med store ambisjoner. Dette til tross har det kommunale og fylkeskommunale byråkrati klart å gjøre denne viktige loven til et håpøst forvalningskaos.

Kulturvern må sterkere inn i planleggingen I tillegg til et passivt byråkrati, kan det synes som om ansvaret for kulturminner er svakt utviklet hos kommunepolitikere. Det er liten

politisk gevinst å hente på saker som angår vern - da er det mer prestisjefyllt å foreslå regulering og utbygging. En geskjeftig reguleringsetat vil gjerne fremstå med en ekspedit, moderne og effektiv administrasjon.

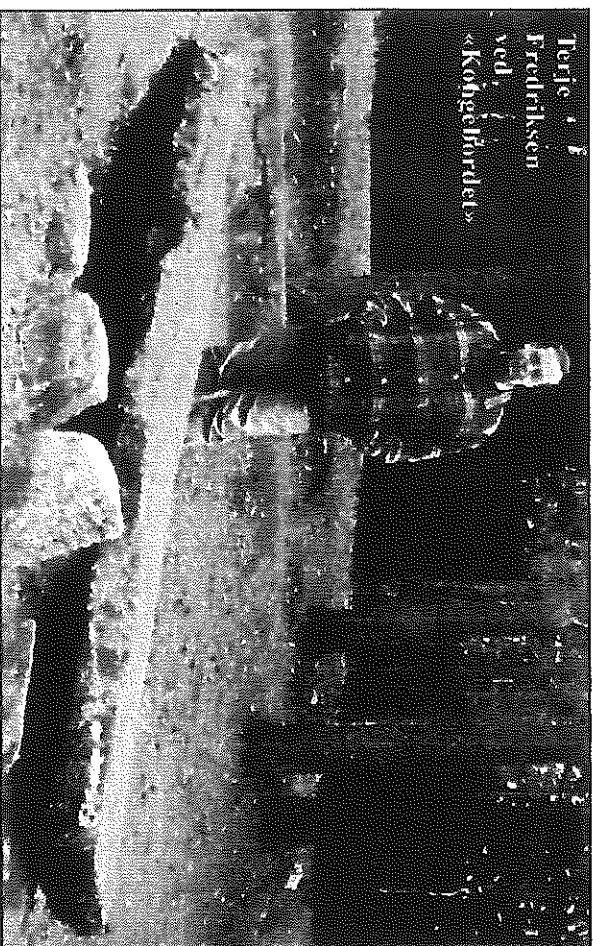
Kommunepolitikere faller lett for fargesprakende reguleringskart som brettes ut av velalende arkitekter, innleid av en utbygger som kjenner verdien av å være på talefor både med innflytelsesrike lokalpolitikere og de riktige personer i visse etarer. Natur, miljø og kulturminner fortøner seg ofte som "hår i suppa" -trøbbel som sinker fremdriften, og som man må prøve å unngå.

Løjalitetsproblemer

"Kulturminnevern dreier seg ofte om arealutnyttelse og uersattelige verdier. Det er et omstridt felt hvor råsterke samfunnsinteresser tømmer sammen" sier Ragnar Kristensen. "Jeg har sett fylkesadministrasjoner manipulere politikere for å lande kontroversielle saker der hvor kommuneadministrasjonen ønsker dem" fortsetter han.

"Fylkeskommunen vil gjerne slutte seg til vedtak fordi det blir for ubehagelig å ligge i strid med primærkommunen", sier Kåre Willoch. "Dersom fylkeskonservatorer skulle driste seg til å bruke de rettingene riksantikvenerne har utsyrt dem med, vil det kunne medføre refs og beskyldninger om illojalitet fra arbeidsgiveren, som er fylket."

Det er alvorlige påstander Kåre Willoch kommer med her. Han fremmer synspunktene likevel, fordi rollen han i sin tid hadde som fylkesmann, medførte mange henvendelser om slike

Terje Fredriksen ved Kjøgebordets

forhold.

Kulturminner ødelegges

Historielag og andre som har engasjert seg i lokalt arbeid med kulturminnevern, vet at Willoch har satt ord på noe vi ofte opplever. Både han og andre har sett at det har utviklet seg en destruktiv ukultur som noen må ta tak i. En blanding av utforstand, feighet og forsømmelser kverner langsomt i stykker kulturminner som loven har pålagt oss å ta vare på - til glede for kommende slekter og generasjoner. Willoch skal ha stor takk for at han uredt har trukket dette fram. I mange tilfelle dreier det seg også om politikere med "flere hatter", som den ene dagen opptrer som lokalhistorikere og kulturpolitikere, for så den neste å være med på politiske vedtak der man villig veik gjør kompromisser med kulturminner.

Nødvendig å anke vedtakene

I Oppgård har historielaget gang på gang fått føling med denne ukulturen. Laget har har påpekt den uholdbare situa-

sjonen overfor både fylkeskulturstyret i Akershus og Oppgård kommune. Dette har resultert i at Oppgård Historielag har funnet det nødvendig å fremme anke på et kommunesyrevetdakt som helt ser bort fra et kulturminne som har vært kjent og synlig både for utbygger, kommuneadministrasjon og politikere. I den kommunale behandlingen av saken gjenkjenner vi de fleste av beskrivelsene som er benyttet av Kåre Willoch og Ragnar Kristensen.

Så langt forfatteren av artikkelen ovenfor, Terje Fredriksen, i denne omgang. Det er ikke grunn til å legge skjul på at han bl.a. sikter til saken om golfbane på Kurud i avslutningen. Fredriksen har i fortsettelsen betraktninger direkte knyttet til forhold omkring golfbanesaken. Vi vil ta inn disse betraktningene i et senere nummer av dette bladet. Både han og andre har også engasjert seg i lokalpressen om saken.

OPPEGÅRD HISTORIELAG - Oppsummering ett foredrag om Kulturminnekriminalitet

Rådhuset, Opppegård 12.2.2002

Foredragsholder, politiadjutant Hans Høviskeland fra Økokrim innledet med en gjennomgang av de lover som er anvendbare for forskjellige forhold innen kulturminnet, hvorav Kulturminneloven omhandler de mest sentrale forhold, og håndheves av kulturminneforvaltningen.

- Det er denne forvaltningen som avgjør et kulturmynes alder, også der det er tvil til stede, fortalte Høviskeland.

-Også straffelovens paragraf 152 B regulerer området, men Plan- og bygningsloven anses for å være den viktigste, spesielt i forebyggende arbeid.

Straffemåttet kan være høyt

Politiadjutanten vurderte straffemåttet for kulturminnet til å være strengt, det idømmes fengsel ved de verste tilfelle. Bøtlegging er imidlertid den mest vanlige reaksjonsformen, og Høviskeland kunne vise til eksempler på bøter i 100.000-kronersklassen, for riving av verneverdige bygninger. Vi har eksempler på at uautorisert dykking på vrak er straffet som tyveri fra nasjonen, når gjensander ikke er levert/registrert ved rett myndighet.

Opplysningsvirksomhet er et godt tiltak

Når miljøkriminalitet begås i den grad at anmeldelse kommer på tale, er politiet rett instans. Det beste tiltak – framfor straff - for å hindre kulturkriminalitet, anses imidlertid å

igjen, sammen med en mindre stue ved siden av. Denne stua anses for å være en av de eldste eksisterende bygningene i Opppegård, bygget på 1700-tallet (?)

Fakta fra en annen tid

Innimellom sine påvisninger av historiske punkt i terrenget, kunne Eivind også komme

være opplysningsvirksomhet om hva som må anses som kulturminner. Høviskeland kunne

ellers fortelle at vår sivilisasjon på de siste 50 år antas å ha forbrukt ca. 50 % av all natur som er forbrukt siden mennesket begynte å bruke jorden.

Kulturminner ødelegges i stort omfang

Tilsvarende har vi siden ca. 1950 ødelagt halvparten av de da gjenværende kulturminner. Forsamlingen satte igjen med dette tankesors etter foredraget - hvor lang tid vil det ta før mengden igjen er redusert med nye 50%?

På forespørsel bekreftet foredragsholderen at kulturminner ikke nødvendigvis

behøver å være begrenset til det som loven beskriver, men hva som helst som lokale myndigheter ønsker å bevare som kulturminner.

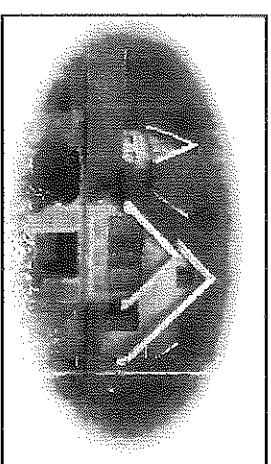
Referattekst av Egil Wenger

med levende beskrivelser av hvordan man antar tidligere kulturer brukte området, og av livet på gårdene etter Svartedauen. Han kunne fortelle om antall personer som levde på gårdene fra 1800-tallet, og hvordan befolkningsutviklingen har vært senere.

"Her hviler Rasten. Henrettet p.g.a maktgale hærføreres dumhet"

De var ikke snave når det gjaldt tekning disse ungdommene som forgyver kjempet for å bevare Rasten.

Rasten var en bygning av en helt spesiell karakter. Den var ikke bare et samlingspunkt og et identitetssymbol, den var bygget av ferdig støpte murblokker en slags forløper til "Leca-blokken". Han som bygde og eide Rasten var byggmester Oscar Hansen. Han produserte disse stene på Rasten og brukte de i flere hus som han satte opp. Bl.a. tre hus i Opppegård syd. Ett av disse er Hokholts hus som nå blir foreslått revet. Skal vi la det gå upåaktet hen? Kan huset eller deler

av det bevares og eventuelt innpusses i de foreliggende planer? Som inngangsparti eller støttemur i et hageanlegg? Vi bare spør. Arkitektene får svare.

Amatørkunst på Rastens gravsted

«Her hviler Rasten. Henrettet p.g.a. maktgale hærføreres dumhet». Gravteksten forkynnes på skvartellen av dette ornistratøremuseet. Korset kaler sitt eget språk.

— Vi ønsker å sjokkere og provosere, sier Eva Dal (20) og Knut Amundsen (21) begge fra Kolboen.

Rivningen av Rasten opptok de to meget stort. Nå har hendelsen gått utslag i billedkunsten. To av bildene utstilles denne måneden i kinovestibyen på Kolboen.

— Hovedmålet med bildene av Rasten er å få folk til å tenke over det som skjedd. Rivning og rasering av verneverdige hus skjer mange steder. Den typen politikk bør vi egentlig stille spørsmålene ved, mener amatørkunstnerne.

De to unge amatørkunstnerne, Eva Dal og Knut Amundsen (til v.) har laget billedkunsten av Rasten. (Foto: Erik Larsen).

(Klippet er fra ØB og utlånt av Eva Johnsen, datter av Oscar Hansen).

Der gamle Kolboin (forts.fra s.5)

Foreningslivet på Kolboin var rikt og variert til tross for at forsamlingshus var mangelfullt. Gymnasstikkalen ble brukt til møter, fester, basarer, foredrag, aftenunderholdninger og sogar revy.

Opprydding og oppvask ble ordnet på dugnad. Den ble også brukt som kirke.

"De gode, gamle dager" sier man ofte, men i mange tilfelle var nok de dagene ikke bare gode. Det kunne være tran-

ger, i mange henseende. – Vi fikk gjennem skolen være med på et Feltdkurs i halvslåing av sko og støvler og hver elev fikk reparert to par. – Hva vi ikke ble fortalt var at skolestyret hadde oppdaget at flere av elevene på skolen hadde så dårlig fotøy at noe måtte gjøres.

Turgåing begynte å bli alminnelig og det er naturlig for meg å nevne at speiderarbeidet var med på å skape voksende interesse for friluftsliv, såvel sommer som vint-

ter. I første rekke takket være vår leder, Hans Knutsen, kom speiderguttene sterkt med da Guttemusikken ble startet.

Fra v. Kolf Ruud, Einar Eriksen, Einar Olsen, Gunnar Knutsen, Sverre Falk-Jørgensen, Hans Knutsen, Arne Brathle og Erik Lie.

Etterlysninger:

I forbindelse med Oppegård kommunes 75-års jubileum ble det av 4. Kolboin KFUM-speidere laget en lokal variant av spillet "Monopol" kalt "Oppegårdspillet". Er det noen som har tatt vare på et slikt spill?

I begynnelsen av 1980-årene laget Kiwanis Club, Kolboin en kalender med gamle bilder fra Kolboin. Er det noen som har gjemt på en slik?

Neste års kalender skal handle om husene som forsvant. Er det noen som sitter på bilder av slike hus vil vi gjerne ha et vink. Ikke send noen bilder foreløpig, bare oppgi hvilket hus det er og gjerne om det har noe "historie".

Til guttespeidernes landsleir ved Åndalsnes i 1926 komponerte vår gode gamle Hans Knutsen en marsj "Speidermarsjen" eller "Kolboinspeidernes marsj" som den ble kalt der opp. Det hadde vært moro om noen hadde notene til den. Speidermuseet har den ikke.

Ivar Svensen har skrevet Svartskog Idrettsforenings 40-års historie. Der nevner han at Arne Pedersen tegnet et kart og laget en folder hvor nummererte steder hadde en historisk beskrivelse til bruk i et slags turopplegg på Svartskogplatået. Har noen den eller kan si noe mer om den?

Innmelding

Kjenner du noen som kan tenke seg å bli medlem i Oppegård Historielag?

Jeg melder meg inn i Oppegård historielag:

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Tlf. _____ Fødselsår _____

Konningent pr. husstand er kr.125.-

Historielaget vil i 2002 utgi medlemsblader, arrangere historiske rusleturer og foredragskvelder. Ved et medlemskap støtter du historielagets arbeid.

En ny "vår" for Hvervenbukta.

I Nordstrands Blad 20/3 2002 har vi kommet over en artikkel skrevet av Arne Vidar Jenssen hvor det meddeles at ruinene etter Ljansgodset hovedbygning skal restaureres. Ann Ellertsen, en av kunsthåndverkerne i portierboligene, har tatt initiativ til å få dette gjort. Kontakt med kommunens friluftsetat og Riksantikvaren har båret frukter og nå er trærne, som har fått gro fritt, blitt felt. Når røtter og kratt er fjernet skal muene bygges opp igjen sten for sten og det hele skal parkmessig behandles.

Hun ser gjerne for seg et nytt praktbygg her, men det er foreløpig bare en drøm.

Hun tenker seg også historiske spill i ruinene. Hva om den ærverdige madam Maren Juel kunne få gjenoppstå i ny skikkelse her?

Det er ikke satt noen tidsfrist for arbeidet, men i 2013 er det 100 år siden Ljansgodsets hovedbygning brant ned og til da burde det være ferdig.